

Αντώνιος & Κλεοπάτρα

Μια ιστορία αγάπης μέσα στην τέχνη

- Αναστασία Χονδρογιάννη
- Ελένη Φιλιππούλου
- Αλεξία Στύλιου
- Μαρία Σαμαρά

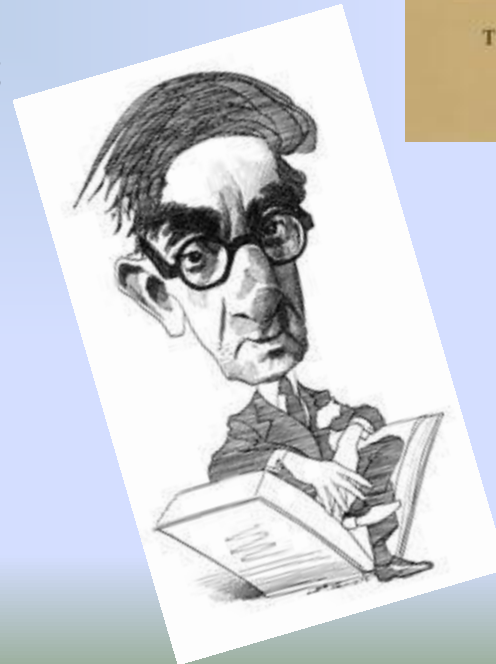
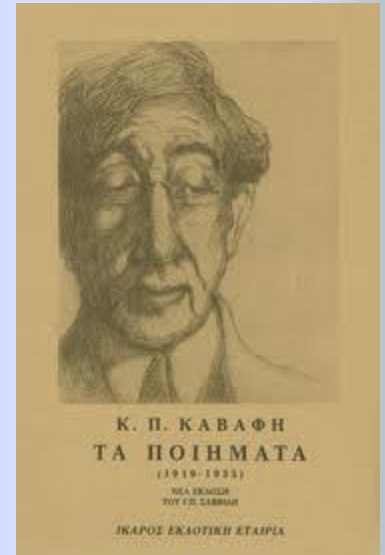
ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΟ ΔΕΝΤΡΟ
ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Αντώνιος

Ποιήματα Καβάφη σχετικά με το θέμα μας και πρωταγωνιστές τους

- Το τέλος του Αντωνίου (1907) : Μάρκος Αντώνιος
- Μάρτιαι Ειδοί (1911) : Ιούλιος Καίσαρας
- Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον (1911) : Μάρκος Αντώνιος
- Η δόξα των Πτολεμαίων (1911): Πτολεμαίος Λαγίδης
- Αλεξανδρινοί Βασιλείς (1912) : Αντώνιος-Κλεοπάτρα
- Ο Θεόδοτος (1915) : Ιούλιος Καίσαρας
- Η δυσaréσκεια του Σελευκίδου(1915): Πτολεμαίος
Καισαρίων (1918) : Κλεοπάτρα
- Πρέσβεις από την Αλεξάνδρεια (1918) : Πτολεμαίος
- Το 31 π.Χ. στην Αλεξάνδρεια (1924) : Άκτιο
- Λαγίδου φιλοξενία (1893) : Πτολεμαίος Φιλοπάτωρ
- Εν δήμω της Μ.Ασίας (1926) : Άκτιο

Λαγίδου Φιλοξενία

Ο Πτολεμαίος Φιλοπάτωρ εστία
βασιλικώς τον Μέδωνα τον σοφιστήν -
των ψυχικών δυνάμεων ερευνητήν.
Ο βασιλεύς επί τω ξένω γαυριά.

Άλλοτ' ο σοφιστής εν τη φθοροποιά
Ρώμη πτωχός εις μέγαν εξουσιαστήν
προσέφερε το έργον του. Ο δε· «Αυτήν
λάβε την μναν και άγε. Λήρος μ' ανιά.»

«Ω ύβρις, ύβρις! Μελετών το άπειρον
εχάραξα παν αίσθημα διάπυρον
πάσαν μου την καρδίαν εις τον πάπυρον

τούτον...» Αλλά οικτείρων τον δικτάτορα,
διέκοψε τα έπη τα διάτορα.-
Τίμα τον Πτολεμαίον Φιλοπάτωρα.

Το τέλος του Αντωνίου

«Αλλά σαν άκουσε που εκλαίγαν οι γυναίκες
και για το χάλι του που τον θρηνούσαν,
με ανατολίτικες χειρονομίες η κερά,
κ' οι δούλες με τα ελληνικά τα βαρβαρίζοντα,
η υπερηφάνεια μες στην ψυχή του
σηκώθηκεν, αηδίασε το ιταλικό του αίμα,
και τον εφάνηκαν ξένα κι αδιάφορα
αυτά που ως τότε λάτρευε τυφλά-
όλ' η παράφορη Αλεξανδρινή ζωή του-
κ' είπε «Να μην τον κλαίνε. Δεν ταιριάζουν τέτοια.
Μα να τον εξυμνούνε πρέπει μάλλον,
που εστάθηκε μεγάλος εξουσιαστής,
κι απέκτησε τόσ' αγαθά και τόσα.
Και τώρα αν έπεσε, δεν πέφτει ταπεινά,
αλλά Ρωμαίος από Ρωμαίο νικημένος.»

Μάρτιαι Ειδοί

Τα μεγαλεία να φοβάσαι, ω ψυχή.
Και τες φιλοδοξίες σου να υπερνικήσεις
αν δεν μπορείς, με δισταγμό και προφυλάξεις
να τες ακολουθείς. Κι όσο εμπροστά προβαίνεις,
τόσο εξεταστική, προσεκτική να είσαι.

Κι όταν θα φθάσεις στην ακμή σου, Καίσαρ πια·
έτσι περιωνύμου ανθρώπου σχήμα όταν λάβεις,
τότε κυρίως πρόσεξε σαν βγεις στον δρόμον έξω,
εξουσιαστής περίβλεπτος με συνοδεία,
αν τύχει και πλησιάσει από τον όχλο
κανένας Αρτεμίδωρος, που φέρνει γράμμα,
και λέγει βιαστικά «Διάβασε αμέσως τούτα,
είναι μεγάλα πράγματα που σ' ενδιαφέρουν»,
μη λείψεις να σταθείς· μη λείψεις τους διαφόρους
που χαιρετούν και προσκυνούν να τους παραμερίσεις
(τους βλέπεις πιο αργά)· ας περιμένει ακόμη
κ' η Σύγκλητος αυτή, κ' ευθύς να τα γνωρίσεις
τα σοβαρά γραφόμενα του Αρτεμιδώρου.

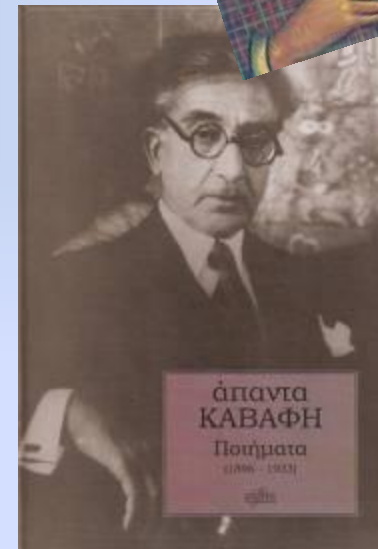
Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον

Σαν έξαφνα, ώρα μεσάνυχτ', ακουσθεί
αόρατος θίασος να περνά
με μουσικές εξαίσιες, με φωνές—
την τύχη σου που ενδίδει πια, τα έργα σου
που απέτυχαν, τα σχέδια της ζωής σου
που βγήκαν όλα πλάνες, μη ανωφέλετα θρηνήσεις.
Σαν έτοιμος από καιρό, σα θαρραλέος,
αποχαιρέτα την, την Αλεξάνδρεια που φεύγει.
Προ πάντων να μη γελασθείς, μην πεις πως ήταν
ένα όνειρο, πως απατήθηκεν η ακοή σου·
μάταιες ελπίδες τέτοιες μην καταδεχθείς.
Σαν έτοιμος από καιρό, σα θαρραλέος,
σαν που ταιριάζει σε που αξιώθηκες μια τέτοια πόλι,
πλησίασε σταθερά προς το παράθυρο,
κι άκουσε με συγκίνησιν, αλλ' όχι
με των δειλών τα παρακάλια και παράπονα,
ως τελευταία απόλαυσι τους ήχους,
τα εξαίσια όργανα του μυστικού θιάσου,
κι αποχαιρέτα την, την Αλεξάνδρεια που χάνεις.

Η Δόξα των Πτολεμαίων

Είμαι ο Λαγίδης, βασιλεύς. Ο κάτοχος τελείως
(με την ισχύ μου και τον πλούτο μου) της ηδονής.
Μακεδών, ή βάρβαρος δεν βρίσκεται κανείς
ίσος μου, ή να με πλησιάζει καν. Είναι γελοίος
ο Σελευκίδης με την αγοραία του τρυφή.
Αν όμως σεις άλλα ζητείτε, ιδού κι αυτά σαφή.
Η πόλις η διδάσκαλος, η πανελλήνια κορυφή,
εις κάθε λόγο, εις κάθε τέχνη η πιο σοφή.

Αλεξανδρινοί βασιλείς

Μαζεύθηκαν οι Αλεξανδρινοί
να δουν της Κλεοπάτρας τα παιδιά,
τον Καισαρίωνα, και τα μικρά του αδέρφια,
Αλέξανδρο και Πτολεμαίο, που πρώτη
φορά τα βγάζαν έξω στο Γυμνάσιο,
εκεί να τα κηρύξουν βασιλείς,
μες στη λαμπρή παράταξι των στρατιωτών.

Ο Αλέξανδρος— τον είπαν βασιλέα
της Αρμενίας, της Μηδίας, και των Πάρθων.
Ο Πτολεμαίος— τον είπαν βασιλέα
της Κιλικίας, της Συρίας, και της Φοινίκης.
Ο Καισαρίων στέκονταν πιο εμπροστά,
ντυμένος σε μετάξι τριανταφυλλί,
στο στήθος του ανθοδέσμη από υακίνθους,
η ζώνη του διπλή σειρά σαπφείρων κι
αμεθύστων,
δεμένα τα ποδήματά του μ' άσπρες
κορδέλλες κεντημένες με ροδόχροα
μαργαριτάρια.

Αυτόν τον είπαν πιότερο από τους μικρούς,
αυτόν τον είπαν Βασιλέα των Βασιλέων.

Οι Αλεξανδρινοί ένοιωθαν βέβαια
που ήσαν λόγια αυτά και θεατρικά.

Αλλά η μέρα ήτανε ζεστή και ποιητική,
ο ουρανός ένα γαλάζιο ανοιχτό,
το Αλεξανδρινό Γυμνάσιον ένα
θριαμβικό κατόρθωμα της τέχνης,
των αυλικών η πολυτέλεια έκτακτη,
ο Καισαρίων όλο χάρις κι εμορφιά
(της Κλεοπάτρας υιός, αίμα των Λαγιδών).
κ' οι Αλεξανδρινοί έτρεχαν πια στην εορτή,
κ' ενθουσιάζονταν, κ' επευφημούσαν
ελληνικά, κ' αιγυπτιακά, και ποιοι εβραίικα,
γοητευμένοι με τ' ωραίο θέαμα—
μ' όλο που βέβαια ήξευραν τι άξιζαν αυτά,
τι κούφια λόγια ήσανε αυτές η βασιλείες.

Ο Θεόδοτος

Αν είσαι από τους αληθινά εκλεκτούς,
την επικράτησί σου κύταζε πώς αποκτάς.
Όσο κι αν δοξασθείς, τα κατορθώματά σου
στην Ιταλία και στην Θεσσαλία
όσο κι αν διαλαλούν η πολιτείες,
όσα ψηφίσματα τιμητικά
κι αν σ' έβγαλαν στη Ρώμη οι θαυμασταί σου,
μήτε η χαρά σου μήτε ο θρίαμβος θα μείνουν,
μήτε ανώτερος -- τι ανώτερος; -- άνθρωπος θα
αισθανθείς,
όταν, στην Αλεξάνδρεια, ο Θεόδοτος σε φέρει,
επάνω σε σινί αιματωμένο,

του αθλίου Πομπηίου το κεφάλι.

Και μη επαναπαύεσαι που στην ζωή σου
περιωρισμένη, τακτοποιημένη, και πεζή,
τέτοια θεαματικά και φοβερά δεν έχει.
Ίσως αυτήν την ώρα εις κανενός γειτόνου σου
το νοικοκυρεμένο σπίτι μπαίνει --
αόρατος, άυλος -- ο Θεόδοτος,
φέρνοντας τέτοιο ένα φρικτό κεφάλι

Η δυσαρέσκεια του Σελευκίδου

Δυσανεστήθηκεν ο Σελευκίδης
Δημήτριος να μάθει που στην Ιταλία
έφθασεν ένας Πτολεμαίος σε τέτοιο χάλι.
Με τρεις ή τέσσαρες δούλους μονάχα·
πτωχοντυμένος και πεζός. Ετσι μια ειρωνία
θα καταντήσουν πια, και παίγνιο μες στην Ρώμη
τα γένη των. Που κατά βάθος έγιναν
σαν ένα είδος υπηρέται των Ρωμαίων
το ξέρει ο Σελευκίδης, που αυτοί τους δίδουν
κι αυτοί τους παίρνουνε τους θρόνους των
αυθαίρετα, ως επιθυμούν, το ξέρει.
Αλλά τουλάχιστον στο παρουσιαστικό των
ας διατηρούν κάποια μεγαλοπρέπεια·
να μη ξεχνούν που είναι βασιλείς ακόμη,
που λέγονται (αλλοίμονον!) ακόμη βασιλείς.

Γι' αυτό συγχίσθηκεν ο Σελευκίδης
Δημήτριος· κι αμέσως πρόσφερε στον Πτολεμαίο

ενδύματα ολοπόρφυρα, διάδημα λαμπρό,
βαρύτιμα διαμαντικά, πολλούς
θεράποντας και συνοδούς, τα πιο ακριβά του άλογα,
για να παρουσιασθεί στην Ρώμη καθώς πρέπει,
σαν Αλεξανδρινός Γραικός μονάρχης.

Αλλ' ο Λαγίδης, που ήλθε για την επαιτεία,
ήξερε την δουλειά του και τ' αρνήθηκε όλα·
διόλου δεν του χρειάζονταν αυτές η πολυτέλειες.
Παληνοντυμένος, ταπεινός μπήκε στην Ρώμη,
και κόνεψε σ' ενός μικρού τεχνίτου σπίτι.
Κ' έπειτα παρουσιάσθηκε σαν κακομοίρης
και σαν πτωχάνθρωπος στην Σύγκλητο,
έτσι με πιο αποτέλεσμα να ζητιανέψει.

Πρέσβεις απ' την Αλεξάνδρεια

Δεν είδαν, επί αιώνας, τέτοια ωραία δώρα στους Δελφούς
σαν τούτα που εστάθησαν από τους δύο τους αδελφούς,
τους αντιζήλους Πτολεμαίους βασιλείς. Αφού τα πήραν
όμως, ανησύχησαν οι ιερείς για τον χρησμό. Την πείραν
όλην των θα χρειασθούν το πώς με οξύνοια να συνταχθεί,
ποιός απ' τους δυο, ποιός από τέτοιους δυο να δυσανεστηθεί.
Και συνεδριάζουε την νύχτα μυστικά
και συζητούν των Λαγιδών τα οικογενειακά.

Αλλά ιδού οι πρέσβεις επανήλθαν. Χαιρετούν.
Στην Αλεξάνδρεια επιστρέφουν, λεν. Και δεν ζητούν
χρησμό κανένα. Κ' οι ιερείς τ' ακούνε με χαρά
(εννοείται, που κρατούν τα δώρα τα λαμπρά),
αλλ' είναι και στο έπακρον απορημένοι,
μη νοιώθοντας τι η εξαφνική αδιαφορία αυτή σημαίνει.
Γιατί αγνοούν που χθες στους πρέσβεις ήλθαν νέα βαρυά.
Στη Ρώμη δόθηκε ο χρησμός· έγιν' εκεί η μοιρασιά.

Το 31 π.Χ. στην Αλεξάνδρεια

Απ' την μικρή του, στα περίχωρα πλησίον, κώμη,
και σκονισμένος από το ταξίδι ακόμη

έφθασεν ο πραγματευτής. Και «Λίβανον!» και «Κόμμι!»
«Άριστον Έλαιον!» «Άρωμα για την κόμη!»

στους δρόμους διαλαλεί. Αλλ' η μεγάλη οχλοβοή,
κ' η μουσικές, κ' η παρελάσεις που αφίνουν ν' ακουσθεί.

Το πλήθος τον σκουντά, τον σέρνει, τον βροντά.
Κι όταν πια τέλεια σαστισμένος, «Τι είναι η τρέλλα αυτή;» ρωτά,

ένας του ρίχνει κι αυτουνού την γιγαντιαία ψευτιά
του παλατιού - που στην Ελλάδα ο Αντώνιος νικά.

Εν δήμῳ τῆς Μικρᾶς Ασίας

Ἡ εἰδήσεις γιὰ τὴν ἔκβασι τῆς ναυμαχίας, στὸ Ἄκτιον,
ἦσαν βεβαίως ἀπροσδόκητες.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ συντάξουμε νέον
ἐγγραφον.

Τ' ὄνομα μόνον ν' ἀλλαχθεῖ. Ἀντίς, ἐκεῖ
στες τελευταῖες γραμμές, «Λυτρώσας τοὺς
Ρωμαίους
ἀπ' τὸν οὐθέριον Οὐκτάβιον,
τὸν δίκην παρωδίας Καίσαρα,»
τώρα θὰ βάλουμε «Λυτρώσας τοὺς Ρωμαίους
ἀπ' τὸν οὐθέριον Ἀντώνιον».
Ὅλο τὸ κείμενον ταιριάζει ωραία.

« Στὸν νικητὴν, τὸν ἐνδοξότατον,
τὸν ἐν παντὶ πολεμικῷ ἔργῳ ἀνυπέρβλητον,
τὸν θαυμαστόν ἐπὶ μεγαλοργία πολιτικῆ,
ὑπὲρ τοῦ οὐοίου ἐνθέρμως εὐχόνταν ὁ δῆμος·

τὴν ἐπικράτησι τοῦ Ἀντωνίου»

ἐδῶ, ὅπως εἶπαμεν, ἡ ἀλλαγὴ: «τοῦ Καίσαρος
ὡς δῶρον τοῦ Διὸς κάλλιστον θεωρῶν -
στὸν κραταιὸ προστάτη τῶν Ἑλλήνων,
τὸν ἔθη ἑλληνικά εὐμενῶς γεραίροντα,
τὸν προσφιλή ἐν πάσῃ χώρᾳ ἑλληνικῆ,
τὸν λίαν ἐνδεδειγμένον γιὰ ἔπαινο περιφανή,
καὶ γιὰ ἐξιστόρησι τῶν πράξεών του ἐκτενή
ἐν λόγῳ ἑλληνικῷ κ' ἐμμέτρῳ καὶ πεζῷ·
ἐν λόγῳ ἐλληνικῷ που εἶν' ὁ φορεὺς
τῆς φήμης,»
καὶ τὰ λοιπά, καὶ τὰ λοιπά. Λαμπρὰ ταιριάζουν ὅλα.

Αρχαία Αίγυπτος // Αρχαία Ρώμη

- ❖ **Θρησκεία**
- ❖ **Οικονομία**
- ❖ **Θέση γυναίκας**
- ❖ **Κοινωνικές τάξεις**

Θρησκεία

Αρχαία Αίγυπτος

- Τα θρησκευτικά πιστεύω των Αιγυπτίων στις πρώιμες περιόδους είναι δυνατόν να ομαδοποιηθούν σε πέντε διακριτές ομάδες θεοτήτων:
  - Εννεάδα της Ηλιούπολης
  - Ογδοάδα της Ερμούπολης
  - Τριάδα της Ελεφαντίνης (Κνουμ-Σατέτ-Ανουκέτ)
  - Τριάδα των Θεβών (Άμων-Μουτ-Κχονς)
  - Τριάδα της Μέμφιδας (Πτα-Σεκμέτ-Νεφερτέμ).
- Οι επίσημες πεποιθήσεις των αρχαίων Αιγυπτίων συγχωνεύονταν και αλλοιώνονταν ανάλογα με το ποιες ηγετικές ομάδες κατακτούσαν την πολιτική εξουσία, επιβάλλοντας τις λατρευτικές πεποιθήσεις του ηγεμονικού οίκου τους.
- Το τέλος πολλαπλών συγχωνεύσεων κατά την περίοδο της ελληνιστικής επίδρασης στην Αίγυπτο σηματοδεύτηκε από την επιβίωση της τριάδας Όσιρις, Ίσις, Ώρος και του εχθρού τους Σετ.

Αρχαία Ρώμη

- Η αρχαϊκή ρωμαϊκή θρησκεία, βασίστηκε σε ένα σύμπλεγμα αλληλοσυσχετίσεων μεταξύ ελληνικών και ρωμαϊκών θεών, αλλά και θεών και αυτοκρατόρων.
- Οι Ρωμαίοι πίστευαν ότι κάθε άτομο, μέρος ή πράγμα είχε τη δική του ψυχή.
- Λάτρευαν τους προγόνους.
- Κατά την αυτοκρατορική περίοδο, οι αυτοκράτορες απέκτησαν θεϊκή υπόσταση και η λατρεία στο πρόσωπό τους είχε τεράστια πολιτική σημασία.
- Καθώς αυξανόταν η επαφή με τον ελληνικό πολιτισμό, οι παλαιοί θεοί συσχετίστηκαν έντονα και χρωματίστηκαν από τους ελληνικούς θεούς.
- Οι ρωμαϊκοί θεοί υιοθέτησαν επίσης τις ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά των αντίστοιχων ελληνικών.
- Με αρχή τη βασιλεία του Νέρωνα, η επίσημη στάση των Ρωμαίων απέναντι στο χριστιανισμό ήταν αρνητική.

Θέση Γυναίκας

Αρχαία Ρώμη

- Πλήρης υποταγή στην εξουσία πρώτα του πατέρα ή του αδελφού και αργότερα του συζύγου, ο οποίος ασκούσε πατριαρχική εξουσία(*patria potestas*)πάνω στη σύζυγο.
- Στα μάτια του νόμου οι γυναίκες ήταν πλάσματα ασθενή(*imbeciles*).
- Βαθμιαία, η γυναίκα βελτίωσε την νομική θέση της, απέκτησε περισσότερη ελευθερία, μεγαλύτερη δύναμη.

Αρχαία Αίγυπτος

- Στην αρχαία Βαβυλώνα και στην Αίγυπτο οι γυναίκες είχαν σημαντική ανεξαρτησία και υψηλή θέση στην κοινωνία.
- Οι γυναίκες μπορούσαν να ασκούν εμπόριο και να προσφέρουν υπηρεσίες ως δικαστές, προεστοί, μάρτυρες σε δικαστήρια και γραφείς.
- Η Κλεοπάτρα στην Αίγυπτο και πολλές άλλες, ανέβηκαν στα ύψιστα αξιώματα της εποχής τους.

Οικονομία

Αρχαία Ρώμη

- Η οικονομία του κράτους στηρίχτηκε στον αγροτικό τομέα και στο εμπόριο.
- Η βιοτεχνία και οι κατασκευές ήταν κλάδοι με πολύ μικρότερη έκταση.
- Όσον αφορά τη βιοτεχνία, τη συγκροτούσαν μικρά εργαστήρια τα οποία απασχολούσαν το πολύ μερικές δωδεκάδες εργάτες.
- Ωστόσο, κάποια εργοστάσια τούβλων, πιθανόν να απασχολούσαν εκατοντάδες εργάτες.
- Οι κατακτητικοί πόλεμοι παρείχαν αφθονία σκλάβων σε χαμηλή τιμή.
- Η Ρώμη είχε ένα καλά ανεπτυγμένο νομισματικό σύστημα.
- Τα άλογα ήταν πανάκριβα, και τα άλλα υποζύγια υπερβολικά αργά.
- Άνθησε το θαλάσσιο εμπόριο.

Αρχαία Αίγυπτος

- Η ζωή στην Αίγυπτο ήταν άμεσα συνδεδεμένη με το Νείλο και τις πλημμύρες του.
- Στη γη καλλιεργούνταν σιτάρι και κριθάρι, λινάρι, οπωροφόρα και κηπευτικά.
- Παρήγαν παπύρους και λωτούς.
- Ασχολήθηκαν με την κτηνοτροφία, αλλά και το ψάρεμα στα νερά του ποταμού.
- Η βάση της οικονομίας στην Αίγυπτο ήταν η γεωργία.
- Ο λαός εργαζόταν παράλληλα στην οικοδόμηση των μεγάλων έργων, ναών, ανακτόρων, ταφικών μνημείων, τα οποία κατασκεύαζαν οι φαραώ.
- Το εμπόριο βασιζόταν στην εξαγωγή του πλεονάσματος των παραγόμενων στην Αίγυπτο αγαθών.
- Η παροχή υπηρεσιών ήταν ένας άλλος οικονομικός τομέας που απασχολούσε αρκετά μεγάλο αριθμό ανθρώπων.

Κοινωνικές Τάξεις

Αρχαία Ρώμη

- Η ρωμαϊκή κοινωνία χαρακτηριζόταν από αυστηρή ιεραρχική οργάνωση
- με τους σκλάβους (servi) στη βάση
- τους απελεύθερους (liberti) λίγο παραπάνω
- και τους γεννημένους ελεύθερους πολίτες (cives) στην κορυφή.
- Οι ελεύθεροι πολίτες ταξινομούνταν με τη σειρά τους σε περαιτέρω κοινωνικές τάξεις.
- Η ευρύτερη και αρχαιότερη διαίρεση ήταν ανάμεσα στους πατρικίους, οι οποίοι ήταν απόγονοι κάποιου από τους 100 πατριάρχες που ίδρυσαν την πόλη, και στους πληβείους, οι οποίοι δεν ήταν.

Αρχαία Αίγυπτος

- Η οργάνωση του κράτους από τις αρχές ήδη της 3ης χιλιετίας π.Χ. βασιζόταν στην ιδέα της θεοποίησης του φαραώ.
- Στην κορυφή βρισκόταν ο φαραώ, ο οποίος ενσάρκωνε τον επίγειο θεό, αλλά και το κράτος. Κάτω απ' αυτόν βρίσκονταν οι ιερείς, οι ανώτατοι κρατικοί υπάλληλοι και οι γραφείς που συγκροτούσαν την τάξη των ισχυρών.
- Ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα αποτελούσαν οι επαγγελματίες στρατιωτικοί.
- Το μεγαλύτερο όμως μέρος της αιγυπτιακής κοινωνίας αποτελούσαν οι ελεύθεροι πολίτες, γεωργοί ή τεχνίτες.
- Οι δούλοι προέρχονταν από τους πολέμους ή αγοράζονταν από τους εμπόρους.
- Ωστόσο, στην ιεραρχημένη αιγυπτιακή κοινωνία διακρίνουμε κάποια κοινωνική ευημερία.